

УДК 351.74(477.54-21ХАР)»1919/1923»

Ігор Дмитрович КОЦАН,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3839-9614>

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ РАДЯНСЬКОЇ МІЛІЦІЇ В ІЗЮМСЬКОМУ ПОВІТІ ХАРКІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

На підставі архівно-документального матеріалу зроблений історико-правовий аналіз створення радянської міліції в Ізюмському повіті Харківської губернії, що, безумовно, викликає великий інтерес, оскільки з'ясовується, що формування радянської міліції на місцях в Україні відбувалося до видання загальноукраїнського декрету.

На основани архівно-документального матеріала осуществлен историко-правовой анализ создания советской милиции в Изюмском уезде Харьковской губернии, что, безусловно, вызывает большой интерес, поскольку выясняется, что формирование советской милиции на местах в Украине происходило до издания общеукраинского декрета.

Управління Харківської губернської міліції вживало енергійних заходів щодо організації роботи міліції у всіх повітах губернії, вимагало від начальників повітових і міських підрозділів міліції якнайшвидшого укомплектування їх людьми. На початку січня 1919 р. начальник Ізюмської повітової міліції Євтушенко направив в усі волосні Ради телефонограму: «Розпорядженням військово-революційного комітету 11 січня 1919 р. я приступив до виконання обов'язків начальника повітової міліції. Для організації волосної міліції кожній волосній Раді необхідно обрати трьох міліціонерів із числа колишніх солдатів. Один з цих трьох міліціонерів, що за призначенням буде старшим, повинен обов'язково бути письменним. Старших прошу вислати до мене в управління міліції в місті Ізюмі з іменними списками для інструктажу» [1, спр. 131, арк. 15].

Інструкція радянської міліції Ізюмського повіту від 23 січня 1919 р. визначала задачі міліції, до яких входили: підтримка революційного порядку, боротьба зі спекуляцією, грабіжництвом, насильством, пияцтвом і торгівлею спиртними напоями. Відзначалося, що служба кожного працівника міліції повинна проходити в безпосередньому контакті з місцевою владою. Встановлювався порядок оформлення протоколу при дізнанні, при огляді місця події, при здійсненні працівниками міліції інших процесуальних дій [1, спр. 131, арк. 18].

Крім вищезгаданої інструкції начальник Ізюмської міліції Євтушенко розповсюдив «Інструкцію про використання зброї службовцями радянської міліції під час виконання службових обов'язків» [1, спр. 131, арк. 17]. Працівник міліції при виконанні своїх службових обов'язків міг застосувати зброю при таких обставинах:

- 1) для відбиття всякого збройного нападу на радянську владу і її представників;
- 2) для відбиття всякого збройного на нього нападу;
- 3) для відбиття нападу, хоча б і не збройного, але здійснюваного декількома особами або навіть однією особою, але при обставинах, коли ніякий інший засіб захисту не був можливим;
- 4) для оборони інших осіб, коли ніякий інший засіб оборони не був можливим;
- 5) при затримці злочинця, коли він буде перешкоджати йому зазначеними вище насильницькими діями (п. 1 і п. 2), або коли неможливо буде переслідувати або наздогнати його при втечі;
- 6) при переслідуванні арештанта, що скоїв втечу із в'язниці або з-під стражі, коли неможливо наздогнати його або коли він противиться затримці передбаченими вище насильницькими діями.

У кожному з вищезазначених випадків працівник міліції зобов'язаний про всі обставини і наслідки застосування зброї доповісти при першій нагоді представникові радянської влади і начальнику міліції.

4 лютого 1919 р. Наркомат внутрішніх справ направив у всі Ради і ревкоми циркуляр, у якому пропонував повідомити в центр, чи організована на місцях міліція і чи не відчуває вона необхідності в інструкторах. Одночасно було запропоновано приступити до упорядкування кошторисів на її утримання. Оскільки установи міліції, що утворювалися на місцях, відчували потребу в зброї й обмундируванні, їм була надана допомога з боку військового відомства і продовольчих органів [2, с. 18].

7 лютого 1919 р. секретар Ізюмської повітової міліції надав у підвідділ управління Ізюмського повітового виконкому довідку «Організація Ізюмської повітової міліції». Відповідно до цієї довідки Ізюмська повітова міліція підрозділялася на дванадцять районів, куди входили два міських: Ізюмський і Слав'янський. До кожного району (крім міських) входило від двох до п'яти волостей. Таким чином, уся повітова міліція ділилася на три категорії: Центральне управління, районна міліція і волосна міліція. Всі працівники районної міліції призначалися Управлінням, а волосна міліція (один старший і два молодших міліціонери) обиралася з числа добре відомих і надійних громадян волості волосною Радою. Волосна міліція перебувала в безпосередньому підпорядкуванні керівника району.

При радянській владі в березні і квітні 1918 р. весь Ізюмський повіт був розділений на п'ять районів, проте, при організації варти кількість районів була збільшена до десяти. Організуючи міліцію знову і приймаючи до уваги нестачу кінного складу та хиби в телефонному зв'язку, відсутність місцевих працівників, що зуміли б справитися з великими районами, виникла необхідність поділити повіт на десять районів. При цьому пізніше планувалося перейти знову до п'яти районів [1, спр. 131, арк. 14].

В умовах військового часу 30 липня 1919 р. Рада Оборони УСРР прийняла постанову, відповідно до якої в українській міліції вводилося військове навчання і військова дисципліна. Третина рядового складу і п'ята частина командного складу повинні були знаходитися в діючій Червоній Армії.

Наприкінці лютого 1919 р. начальник Ізюмської повітової міліції Євтушенко надав до військово-революційного комітету міста Ізюму доповідну записку, що містила проект штатів повітової міліції і кошторис на її утримання, показувала можливість скорочення штатів волосної і районної міліції, а також резерву при Управлінні міліції від 100 чоловік до 10. Євтушенко вважав, що великий резерв не міг бути нічим іншим, як каральним загоном, у якому він не вбачав необхідності. Далі начальник Ізюмської повітової міліції зазначав, що загальний кошторис робітничо-селянської міліції значно нижчий від кошторису варти на 1918 р. [1, спр. 131, арк. 25].

10 березня 1919 р. Євтушенко надав до відділу управління виконкому копію своєї доповіді з'їзду начальників міських і повітових міліцій про організацію місцевих органів міліції. У цій доповіді давалася оцінка стану Ізюмської міліції до березня 1919 р. Відзначалось, що Ізюмська радянська міліція існувала з 10 січня 1919 р., але кошторис на її утримання затверджений не був. Утримання за січень удалося видати з залишків кредитів колишнього повітового старости за 1917 р., але далі становище залишалось вкрай невизначеним. Міліціонери відчували велику потребу у вогнепальній зброї. Передбачалося, що кращим озброєнням міліціонера буде шашка, револьвер та дві ручні бомби на випадок сутички з цілою бандою, яких у повіті було багато.

Але незважаючи на те, що не вистачало кадрів, слабкою була матеріальна база, міліція не тільки виконувала свої безпосередні функції, їй належало в цей час виконувати функції слідства, оскільки через відсутність особливих слідчих з кримінальних справ надзвичайна комісія всі кримінальні справи подавала на розслідування міліції, що розглядала ці справи до медичної експертизи, даючи, таким чином, готовий матеріал до суду [1, с. 131, с. 68–69].

Згідно з наказом №5 «Про налагодження роботи міліції» по Харківській губернській радянській робітничо-селянській міліції з 3 лютого 1919 р. у всіх оперативних місцях Харкова були виставлені постійні міліцейські пости з міліціонерів і молодших помічників [3, с. 1].

Наказом начальника Харківської губернської радянської робітничо-селянської міліції від 13 лютого 1919 р. у зв'язку з відсутністю форменого одягу й інших знаків відмінності всім працівникам міліції під час виконання службових обов'язків наказувалось носити на лівому рукаві червону пов'язку з написом «Харківська радянська міліція», а в інших містах і селищах – із назвою даного міста або селища [4, с. 2].

У цілому створення робітничо-селянської міліції в Україні було успішним. До другої половини 1919 р. вона вже мала чітку структуру. На місцях вона була підпорядкована місцевим Радам, у центрі – Народному комісаріату внутрішніх справ, а по лінії судово-карного розшуку і судово-карної міліції – Народному комісаріату юстиції.

Список бібліографічних посилань

1. Державний архів Харківської області (ДАХО). Ф. Р.-1630. Оп. 3.
2. Из истории милиции Советской Украины / Ю. В. Александров, Б. А. Воронин, М. А. Гельфанд и др. ; под ред. П. П. Михайленко. Киев, 1965. 399 с.
3. «Известия» (Харьков). 1919. 4 февраля.
4. «Известия» (Харьков). 1919. 13 февраля.

Одержано 03.11.2017